Ч. 157. Чернівці, субота, дня 9. (21.) грудня 1895. Рочник XI.

БУКОВИНА

ПЕРЕДПЛАТА
на „Буковину“ разом з ілюстр. додатком „Недїля“ виносить:
на цілий рік 10 зр. — кр.
на чверть року 2 „ 50 „
місячно . . . — „ 85 „
для заграниції 15 рублів або 24 франків.
Поодинокі числа по 6 кр. в бюрі ґазет Л. Горовіца в Чернівцях, ул. головна ч. 17.

ВИХОДИТЬ:
у вівторок, четвер, суботу і недїлю.

Редакция і Адмініcтрация „Буковини“ находить ся в Чернівцях (ул. Петровича ч. 2). куда всї дописи адресувати належить. — Бюро редакциї отворене щодня від 8. рано до 8. вечером

Відгук Галичини на Українї.

(Допись з України.)

З року на рік і нарештї з дня на день приходить ся запевнятись, що вплив Галичини на Україну все більшає тай більшає. Недавно ще були такі часи, що Україна відала про Галичину дуже і дуже мало. За останнїх же декілько років напружене життя Галичини та ще инші деякі причини зробили те, що російські часописї все частїйше стали про неї згадувати. Правда, всї вони відносять ся до Галичини по своєму, з відомими тенденциями російської централїзациї, об'єднання та омосковлення, але все-ж такі і при такому погляді мимоволї подають вони відомости про культурне життя Галичини, її осьвіту на ґрунтї нацийному, унїверситетські катедри, наукові записки, часописи, фонетику, партийну боротьбу і т. д. Все оце потроху робить де-який загальний вплив на Україну і викликає в громадї балачки на цю тему. Більшість звичайної публіки трімаєть ся поглядів російських; частина розбираєть ся у вичитаних звістках і, видимо, має бажання близче познайомитись з життям Галичини, а решта, переважно молодїж, обговорює цї справи уже на деякому ґрунтї ширшої відомости, висловлюючи свої симпатиї, або антипатиї до теї чи иншої партиї. До останньої ґрупи, як сказано уже, належить головним чином молодїж, яко елемент сьвіжіший, рухливіший і, як звичайно, енерґічнїший. На оціх то останнїх і маємо думку спинитись, щоби показати, який має вплив Галичина на Україну, вважаючи молодїж за найвиразнїших репрезентантів згаданого впливу.

Начерк цей назвав я не впливом, а відгуком Галичини на Українї, бо слово відгук, по моїй думцї, вірнїше відповідає степенї впливу Галичини, бо, справдї, це ще не є вплив, а тілько відгук, який, на превеликий жаль, дав не зовсїм бажанї наслїдки, які ми зараз і побачимо.

Не прикладаючи до свого біжучого нарису строгої сістеми історічного вислїду, скажу просто, що потроху та помалу Україна довідалась, що в Галичинї існує три партиї в русько-українському суспільстві, а саме: народовська, радикальна і москвофільська.

Після першої-ж відомости про це, москвофілам Українцї відразу призначили належне, незавидне місце, бо саме назвисько їх зразу показало, що це люди того самого табору, який і без їх добре вже надопік Українї своїми заборонами слова, омосковленнями, ріжними утисками та иншими „добродійними“ вчинками „єдиновірної православної“ сестрицї. Може галицькі москвофіли і не зовсїм такі, або не всї такі, але-ж про це нїхто не питав і не цїкавив ся анї на крихту, а раптом, без жадного дослїду, одностайне віднесли їх до ворогів, з якими не може бути нїчого спільного.

Що-ж до народовцїв та радикалів, так тут то саме і лиха година! Цї то дві партиї і відгукнулись на Українї не зовсїм бажано. Роздивімо ся-ж, як подивили ся на цї дві партиї Українцї, як уявили їх собі і що з сього вийшло.

Почнемо з того, що російські часописї з одного боку, цензурна неволя з другого і нарештї поодинокі свої люде — з третього, перш на усе закутали цї дві партиї в туман, та в такий туман, що густїшого вже й не треба. Для більшої ясности покажемо це на такому прикладї.

З'явилось декілько молодих людий, що зацїкавились галицькими справами і почали добиватись, щоб з'ясувати собі цї справи найдокладнїйше. Як уже це зробити? — Виписати з Галичини часопись — проста стежка. Чи виписати, то й виписати, але-ж яку? „Зоря“, „Дзвінок“ та „Учитель“, що доходили на Україну, дати відповідь на цікаві питаня не могли.

3)

Російські цигани.

Етноґрафічний очерк Н. Г. Штібера.

—o—

(*Дальше*).

Кочеві циганки відзначають ся більшою обичайностю, нїж осїлі, котрі по части вспіли набрати ся цивілїзациєю більших городів. Автор сего очерку мав нагоду чути від одного старого цигана, що родичі дуже рідко і то з неохотою позваляють своїм дочкам удаватись на постійний побут до Петербурга тому, що уважають столицю за такий город, де дївчинї дуже легко можна зіпсувати ся. Задля такого вихованя не стрічаєсь між циганками російськими майже зовсїм розпустних женщин, що торгують собою.

В циганській родинї старшиньство припадає мужчинї. Муж обходить ся з жоною грубо, розказуючо, остро; жона мусить єго слухати і старати ся о него більше, як о себе. До обовязків жони належить виховувати дїти. До дїтий своїх привязані цигани дуже сильно.

Цигани визначують ся, як то вже висше було сказано, сильним здоровєм і великою силою фізичною. Походить то звідти, що кочеві цигани пробувають від маленьку на чистім сьвіжім воздусї, посеред піль і лїсів, а надто виховують ся на спосіб давних Спартанів. Зараз по народженю обливають мале дитя зимною водою, деколи кладуть в снїг навіть; не повивають єго нїколи, хіба окривають легко лахманами. Дитину плекає завсїгди мати сама і власно призвичаює її до всякої поживи. Колиски не знають цигани; мати усипляє дитину на руках, або кладе її на голу землю. До 6—7 лїт бігають циганята зовсїм голі, чи то в лїтї, чи в зимі. Раз жалував ся малий циганчук матери, що змерз; тогди она єму сказала з іронією: „На, дитинку, ужевку, запережи ся нею та буде тобі теплїйше“.*) Таке виховане спартанське загартовує тїло циганчат, призвичаює єго до зимна і спеки, зміцнює мушкули, забезпечує орґанізм від простуди; тому кочеві цигани переносять легко кожде зимно.

Російські кочеві цигани не вміють звичайно нї читати нї писати; їх дїти не вчащають до жадних шкіл. Зате осїлі цигани не подібні до своїх співплемінників під тим взглядом. Більша часть петербурських циганів єсть грамотна. Родичі віддають свої дїти до шкіл, а заможнїйші кажуть їх учити музики і різних рукодїль.

Взагалї осїлі цигани відріжняють ся від своїх співбратів не лиш що-до степени образованя, але й що-до домашного побуту. Ріжниця ся повстала так, що люди, переходячи від півдикого стану до культурного, від одного образу житя до другого, не могли вдоволяти ся первістними потребами так материяльними, як і духовими. Під впливом культури зміняли ся погляди, привички і смак людий.

Підчас своїх вандрівок розкладають ся цигани на голій земли під лихими шатрами, часто дїравими і підраними. Цїле движиме їх майно складає ся звичайно з міхів ковальських, молотків, клїщів, невеликого ковала, деяких дрібних знарядів, та ріжного лохмотя, зложеного в возї. Перед шатром горить завсїгди огонь. Цїлком природно, що така домашня обстава недостаточною єсть для житя осїлого. Осїлі петербурські і московські цигани жиють в осібних кватирах цїлими родинами і то в невеликих деревяних домиках. Обстава хатна дуже проста тодї у них: деревяні меблї старого фасону, на котрі складають ся: стіл, крісла і канапа з твердими або мягкими сидженями, відповідно до заможности властителя; в декотрих більше заможних домах можна часто подибати кромі традицийної ґітари, також старий фортепян.

Більша часть циганів, що жиють в столици, має женську прислугу. Цигани люблять гарно і до ситя попоїсти, наколи надаєсь до того нагода. Кочеві цигани жиють зовсїм інакше. У них нема нї начиня кухонного, нї тарелїв, нї ножів, нї вилок. Їдять голими руками, сидячи або лежачи на земли, на відкритім місци. Їду варять в глиняних горшках на триніжниках. При тім не журять ся они нїколи о чистоту: мяса не полочуть, не чистять; кітлів, в котрих варять, не миють нїколи, хоть на них повно всякої нечистоти. Взагалї суть они дуже нехарні: нехарність у них кидаєсь на кождім кроцї в очи, почавши від неприкритих частий тїла, а скінчивши на їх одежи, котрої рівно-ж нїколи не перуть і не чистят. По розкішнім волосю циганок, яким надїлила їх при-

*) Сѣверная Пчела, 1838. г. ч. 82.

Але-ж в Галичинї є і инші часописї. Є то є, але-ж як їх добути? Виписувати під бандеролею не можна, иншим способом занадто дорого, а найголовнійше небезпечно, чи, кажучи по правдї, просто страшно, бо всїм уже більш-менш добре відомо, як карає за це уряд. Дивлячись на цї причини з иншої точки, так нїби аж сьмішно, що люде хочуть про щось довідатись, але спиняють ся перед якимись там, не Бог знає якими великими коштами та осоружним ляком за власну шкуру. Сьміятись з цього найлегше і сміють ся, нїгде гріха таїти, але-ж... сьміятись сьміють ся, попрікати попрікають, а на дїлї нї з місця! З боку грошей ще сяк-так, а що-до сьміливости, то перший же сьмільчак не випише на своє імя забороненої часописї, виставляючи, звичайно, не боязливість, овсї нї, а просто на просто неможливість, у яку постановило його то часове перебуваннє в містї, то домашнї обставини і т. д. Одно слово все сказане вгорі — є суща правда, і коли хто став би змагатись супроти цього, то тільки злукавив би тай годї.

Так от, як бачите, довідатись про галицькі справи та партиї хотїлось би, але довідатись з часописів не можна. Думка одначе, дякувати Богу, на цьому не спиняєть ся і не заспокоюєть ся — довідатись все-ж таки хочеть ся! Ідуть балачки, суперечки, докори за легкодухість, нарікання на тяжкі обставини, прокляття цїм обставинам, словесне лицарство боротись з таким лихолїттям і все такі вишукуваннє засобів познайомитись з цікавими річами.

Приходить декілько часу. Нарештї хтось один добув таки змогу користуватись часописю радикалів. Починають читать, починають вишукувати, кого що цїкавить і бачать під кінець, що дошукались тілько до такого: єдина путня партия в Галичинї—радикали... Гм, радикали, а що-ж таке роблять народовцї, чого вони непутнї? Добувають часопись народовську. Читають, читають, але знову вичитують те-ж саме, тілько з другого боку: єдина путня партия — це народовцї... Що за лиха година! Хто-ж тут правий, а хто винуватий? Починають студіювати часописї ще уважнїйше, але-ж нїчого з сього не виходить, бо і з одного боку багато є справедливих і несправедливих прикладів і з другого теж саме. Чого-ж вони воюють, чому непогожують ся на рідній ниві, за що гризуть ся немилосердно?

При инших умовах питаннів цїх не було-б овсї, але при сучасних — питання цї і сьогодня питання. Бо потрібних часописів більш ніж обмаль, а того — хтось перечитав одно, а хтось друге, де чого не читав нї той, нї другий і не має випадку перечитати. Як же після сього з'ясувати, хто справдї правий, а хто винуватий і де та справжня, певна правда?

Починають вишукувати таких людей, які могли-б докладно знати всї оцї справи. Доля сприяє: люде такі знаходять ся в старішому поколїнню.

„Так і так“, — розказують старим — „дайте пораду“. Але що-ж? — Один каже, що він і сам не знає докладно, другий відповідає і сяк і так, поки не зведе на те, що він, правду кажучи, не дуже цїкавить ся Галичиною, бо вірує тільки в ту дїяльність, яка можлива дома, се-б то без жадних зносин з Галичиною. Нарештї знаходять ся люде, що знають такі більш-менш усе докладно і молодших задовольняють охоче. Тут би, здаєть ся, й кінець усім ваганям та непорозумїнням. Але де там кінець, навпаки, — саме з цього моменту і починают ся страшенні непорозуміння! — Досьвідчена людина справдї обмалювала галицькі справи досить добре, але-ж разом з тим зробила те саме, що й уривочні відомости з часописів, бо людина ця думками своїми цїлком належить до партиї радикальної, або народовської і залежно від сього осьвітила все в такому сьвітї, в якому їй потрібно.

(Конець буде.)

Чи се народовські традициї і принципи?

З („Правди“.)

Доводило ся нам нераз в орґанї независимих народовців стрічати ся з докорами, що ми не стоїмо при давних народовських традициях, що ми понехали народовські принципи, котрі нїби то тепер виключно заступає сей опозицийний орґан і єго головний інспіратор п. Романчук. Не личить нам промовляти самим про себе, позаяк вістник наш доступний кожному і всякий міг собі виробити погляд, на скілько ми вірнї давним народовським традициям і принципам. Доволї замітити, що робітники і прихильники нашого вістника перейшли стару народовську школу громадську, поки ще на полї народовської роботи опинили ся нинїшнї редактори опозицийного орґану і сам п. Романчук, отже нам зовсїм злишно аж від них учити ся та інформувати ся про народовські традициї і принципи. Ми се дуже добре відаємо, що народовцї все твердо стояли при своїм національнім прапорі і пильно дбали про чистоту нашого народного ідеалу, стояли все в оборонї свободи і змагали до як найширшого культурного розвитку всего українсько-руського народу. При всїм тім народовцї мали се глибоке переконанє, що справа, яку вони заступають, сьвята і чиста, але що до чистої справи і рук чистих потреба, щоб її не споганити і не скаляти.

Задля того народовцї виступали все і всюди сьміло і рішучо проти всякого ренеґатства, з якого боку воно-б не виходило і відмовляли справедливо національним ренеґатам права вмішувати ся в наші справи, видавати себе заступниками і речниками українсько-руського народу і єго справ. А позаяк з українсько-руської суспільности чимало людий перекидало ся на московський, польский, волоський, мадярський ба й на нїмецький бік, шукаючи там для себе красших виглядів, тому Русини-народовцї при всякій нагодї рішучо і виразно зазначували свою національну окремішність і вказували її яко одну можливу основу до роботи народної, до працї для полїтичного, національного і культурного розвитку українсько-руського народу. Русини-народовцї виходили все з того погляду, що рами

года, не ходить гребінь нїколи, або лиш дуже рідко.

Цигани убирають ся в ріжне сорокате платя і скидають єго лиш тогди, коли дістануть від кого небудь готове иньше, бо самі жити не уміють. Зауважено, що циганки далеко більше нехарні від мужчин; дївчата знов чистїйші від замужних женщин. Проте-ж молодї женьщини суть дуже кокетливі: в ухах мають они завсїгди великі, блискучі серіжки, на пальцях богато перстенів з не дорогими ріжнобарвними камінцями, а на шиях склянні і иньші коралї.

Циганки носять на сорочках з невеликими пазухами юбки, на котрі закидають на плечох пестрі шалї, а на голови вкладають часто чипки. Бесарбські циганки носять місто юбок довгі шерстяні „катринки“, що спадають понад колїна.

Власної релїґії російські цигани не мають: они іcповідують релїґію того народа, посеред котрого живуть. Так: всї цигани, що жиють в північній Росиї, отже й петербурські, в середних ґуберніях, на Українї і в Бесарабиї, іcповідують віру православну; польські цигани—католики; кримські — магометани; з закавказьских одна часть іcповідує віру вірменсько-григорияньску, друга — музулманьску.

З тої причини повстала між Українцями навіть осібна приповідка, будьто би циган, коли єго хто спитає, якої він віри, відповідав: якої, панцю, хочете.

Цигани визнають свою віру більше внїшно: внутрішна її сторона мало їх обходить; тому їх понятя релїґійнї суть дуже поверховні і плиткі. У православних циганів можна нераз побачити в хатї образи: та они їх не кладуть задля переконаня, але тому, що й другі православні тримають образи в своїх хатах. Так само наслїдують они лишень своїх сусїдів при сповнюваню ріжних церковних обрядів. Бродячі цигани не перестерігають жадних постів, не сповідають ся, не причащають ся; до церкви заходять також дуже рідко.

От що писав з причини упадку побожности поміж бесарабськими циганами благочинний четвертого округа, акерманського уїзду: Стан побожности в селах Каірі і Фараонівцї, котрих жителї — осїлі цигани, зовсїм не вдоволяючий. Привикши підчас своїх вандрівок не заглядати до церкви, они і тепер рідко в нїй бувають і дїтий своїх відтягають від хованя в правилах сьвятої віри і побожности. Зрештою мають они в своїх хатах іконі, перед котрими в великі празники запалюють сьвічки і лямпки. Місцеві сьвященники мусять самі удаватись доних для сповнюваня християнських обовязків безплатно, доки они не наберуть основних понять о вірі і побожности.“*)

III.

Занятя російських циганів: торговля кіньми. коновальство, ковальство; біленє посудин і иньші рукомесла. Знахорство, ворожба і попрошайництво.

Головним занятєм циганів, так кочових, як і осїлих, єсть від непамятних часів торговля кіньми. Через довгу практику вправились цигани так в пізнаваню коний, що знають всї средства, якими закривають ся браки у коний, знані їм суть всї їх скази і вади.

До того рода занять приучуєсь циган вже з молодости; молодий циганчук знає про всї ярмарки, на котрі з початку ходить з батьком або з старшим братом, а пізнїйше й сам. Більша часть циганів зрештою не провадить правильної торговлї кіньми, але занимаєсь баришництвом; купленого коня продає циган в тій-же хвилї комусь иньшому з зиском, або промінює на другого, коли видить, що через таку заміну буде зиск мати.

Цигани провадять формальмо школу, в котрій вправляють ся з як найбільшим майстерством укривати хиби і вади коний. Вялу, лїниву, знемощілу конину обертає циган в різького, горячого коня при помочи шила, котрим коле коня від хвостом і около ух. Із худої, слабої шкапи робить ситого, здорового коня, а то тим способом, що напоює її через якийсь час відваром з певної трави і надуває в ню задним проходом через рурку воздух. Стара шкапа виглядає в руках цигана як молодий лошак; на те він вишкробає її, підстриже гриву і хвіст, підпилить зуби і випалить в них розжареним желїзом плямки. Декотрі цигани поступають ще дальше в своїх штуках через обманьство: коли кінь дихавичний або короставий, то циган в першім разї заткає єму нїздрі волосїню, в другім замаже коросту і прикриє.

Кочові цигани ведуть промисл також ко-

*) Замѣтка о пастырской дѣяльности. Кишенескія епархіяльныя вѣдомости. 1872. г. ч. 4.

національні доволї широкі для европейських поступових думок, для повного культурного розвитку нашого народу в найширшому розумінюю сего слова. В тих рамах мала обертати ся полїтично-національна, научна, просьвітна і економічна робота для народу.

Коли в перший раз зовсім рішучо і виразно частина т. зв. „старої партиї" відомим маніфестом в „Словѣ" з 1866 р. заявила свої обєдинительні змаганя москвофільскі, вступив табор народовців на поле полїтичне і тодї заснована „Правда" все рішучо виступала проти сих обєдинительних змагань. Примирительна акция ведена в 1879 р. на Поділлю (диви документи надруковані в „Батьківщині" 1879 р.), перше всенародне віче, заснованє „Дѣла" — і т. ин. змаганя тодїшних народовців мали все свою основу в національній окремішности, а прямували лише до того, щоби нездеморалїзовану обєдинительними мріями частину т зв. „старої партиї" приєднати до реальної роботи для народу. Маємо в своїх руках інтересні документи тогочасної акциї полїтичної і не залишимо їх перегодом подати до прилюдної відомости.

Коли-ж процес Ольги Грабар, Наумовича, Добрянського, Площанського, Маркова et comp. виявив в цїлїй наготї обєдинительні змаганя наших москвофілів, тодї пок. Володимир Барвінський в „Дѣлѣ" виказав зовсім виразно, що се не староруська партия а кліка москвофільска, з котрою ніякий щирий Русин не може мати нїчого спільного, а єго листи приватні з того часу, напечатані в нашім вістнику, ще виразнїйше доповідають, якою дорогою нам треба було з того часу йти. На жаль однак із смертию пок. Вол. Барвінського не стало анї в редакциї „Дѣла", анї в полїтичній роботї (дарма, що засновано 1885 р. „Народну Раду") рішучого, виразного і ясного проводу. На видївню полїтичну висунув ся з школи Богдана Дїдицького п. Романчук, котрий почав наслїдувати компромісову полїтику пок. В. Барвінського, ведену з иньшим розумінєм і з иньшою метою і стоячи все під впливом свого первоучителя т. зв. „хитрого малоросса", зійшов зовсїм на „полїтичну блуканину", як се називав пок В. Барвінський. Вправдї вважали тодї народовцї пок. Степана Качалу своїм народним проводирем, але позаяк він не сидів в осередку полїтичного житя, а до того тяжко нездужав, отже в дїйстности стояв при кермі полїтичній п. Романчук, хоча властивим керманичем був Богдан Дїдицький. В спільнім комітетї виборчім 1888 р. мали народовцї доволї нагоди пересьвідчить ся, куди ведуть їх кацапи, а ще більше виявило ся се в соймі. Суспільність наша у великій части затратила сьвідомість народовських принципів і одушевляла ся „солїдарностю" руського клюбу, слала письма ґратуляцийні і телєґрами (папір терпеливий!) клюбови за оборону Муринів і т п. паломників, тому клюбови, що (як опісля виявило ся) не мав ніякої проґрами, позаяк п. Романчук яко голова мусїв зробити уступку москвофілам і „лишити на боцї національні питаня (як Др. Кулачковський після москвофільскої крутанини радив лишити етноґрафічні справи — науцї), основа національна (сей виразний і ясний принцип народовський, збережений традициєю) мало-помалу затемнювала ся, а таким способом знайшов ся нібито „спільний ґрунт" для оборони національних прав руського народа, котрі инакше розумів п. Романчук, а знов инакше Др. Антоневич et comp. Се було отже явне і виразне понеханє народовських традиций і принципів, се було підмаганє москвофільства, хоч лише посереднє, того москвофільства, проти котрого на всіх точках національного житя бороли ся народовцї 60-их і 70-их років. Не дивно, що суспільність у великій части затратила ясний погляд на наше національне питанє, бо-ж головний тодї орґан народовський „Дѣло" також чимало затемнювало і замазувало цїлу сю справу.

А все-ж таки серед табору народовців не перевелись ще були люди з давної школи громадської, котрі бачили сю пропасть, у яку нас тягнуть москвофіли т. зв. „солїдарностю" руками п. Романчука і се було приводом до полїтичного звороту, в котрий під напором громадської опінїї завернув і п. Романчук, опинивши ся случайно на чолї цїлої акциї. Всїм памятна хвиля 25. падолиста 1890 р. і її цїла істория доволї відома, хоч не вповнї ще прояснена.

(Конець буде.)

Дрібні вісти.

Чернівцї, дня 20. грудня 1895. р.

Іменованя. Почтовий асистент в Сучаві Фердинанд Цетель іменований официялом. — При фінансовій дирекциї в Чернівцях іменовано податковими поборцями Константина Вравбека і Кароля Маликевича, податковими контрольорами Віктора Богачека, Ґуґона Нуберта і Фридриха Лужаньского, официялами Альойза Найнтайфля, Євгенія Мельцера і Константина Антоновича, а податковими ад'юнктами Стефана Папа, Валеріяна Марциняка, Романа Рудницкого і Вінценца Лїбенвайна.

Черновецка рада міска вибрала на місце помершого радника д-ра Корна делєґатом до ради шкільної краєвої радного д-ра Фердинанда Ціґлявера, університетского професора, а до міскої ради шкільної д-ра Макса Ґольденберґа. — До секциї вибрано Русинів: До правничої секциї Володимира Ясеницкого; поліцийної д-ра Володимира Залозецкого; до шкільної секциї Володимира Ясеницкого.

Підвисшенє плати народним учителям в Галичині. Галицкий видїл краєвий рішив в порозуміню з гал. краєвою шкільною радою предложити соймови слїдуючий проект підвисшеня платнї народним учителям: В малих містах і місточках діставали народні учителї в половині посад кождого повіта по 500 зр., а друга половина по 450 зр. Після нового проєкту буде 20 проц. діставати по 600 зр., 35 проц. по 500 зр., 40 проц. по 450 зр. В сїльских громадах діставали доси 15 проц. кождого повіта по 400 зр., 20 проц. по 350 зр. і 65 проц. по 300 зр. Після нового проєкту будуть діставати 25 проц. по 400 зр.; 75 проц. по 350 зр. Новий закон має ввійти в житє з днем 1-го вересня 1896 р. на 35.000 зр. а в слїдуючих роках по 104.540 зр., через що треба буд підвисшити додатки до податків о 1 кр.

Язикове питанє в черновецкій міскій радї. Ми недавно доносили, що міска рада черновецка приняла поставлене в підступний спосіб внесенє бар. Мустаци, щоби від міністерства зажадати основаня цїлої ґімназиї з волоскими і рускими паралєлками, а також приняла внесенє радного д-ра Вахтля, що кожда дитина мусить в школї вчити ся одної краєвої мови. На засїданю міскої ради дня 17-го с. м. постави радний др. Кізлер пильне внесенє, щоби задля неясности сути тих внесень їх зреасумовано і передано для провіреня правничій і шкільній секциї; внесенє принято.

Дальше увзглядненє нашої мови на зелїзницях. Довідуємось з жерела зовсім певного, що перед двома тижнями, директор станїславівскої дирекциї зелїзниць Л. Вербицкий, порозумівшись з ґенеральною дирекцию зелїзниць державних у Відни, видав приказ, щоби на усїх шляхах зелїзниць підлягаючих станїславівский дирекциї заведено невідмінно до нового 1896 року усї написи на двірцях, шляхах, оповістках і. т. п. в трех мовах, то єсть рускій, польскій і німецкій, а взглядно докомплєтовано написи в рускій мові, де таких написий нема, і то під строгою одвічальностию.

До нашої новинки п. з. Невдача п. Цуркана (було видруковано через похибку: невдяка), зладженої після перших телеґрафічних інформаций, які прайшли зараз по невдачі п. Цуркана в парляментї, прислав сей о. посол нам спростованє, котре ми з чистою совістию могли би відкинути, бо чей же п. Цуркан повинен знати § 19 закона прасового, в котрих каже ся, що спростованє має писати ся тими самими буквами (значить, до *Буковини* правописию фонетичною) і тою самою мовою. Але ми подаємо спростованє о. Цуркана не длятого, щоби оно мало справдї що простувати (вкінци на тім, чи президент палати накликував п. Цуркана до порядку, чи нї, нам дуже не залежить), але для показу, як о. Цуркан знає руску мову. Отже до зґаданої новинки він пише: „Не єсть то правда, що „посол Цуркан в радї державній напав на русинів-народовців"; не єсть правда, що „п. Цуркан накинув ся на п. Вахнянина в нечемний спосіб, так що президент палати покликав п. Цуркана два рази до порядку, а коли се не мало впливу на бесїдника, відобрав єму голос." Правда жє єсть, як видно явно изъ протокола стенографичного, що пос. Цуркан спростовавше (исправляюще) обширно неоснованѣ и неправдивѣ донесенія п. Вахнянина о незнакомитомъ ему состоянію школьныхъ обстоятельствъ въ Инотенштахъ, былъ онъ повторно грешно прошеный от Президента палаты, щоби не такъ обширно розкладався въ своей мовѣ, котру получилъ только для спростованя (исправленя) фактичного вещи (рѣ-

новідством. Дїти піль і лїсів так вправились в тім дїлї, з такою зручностю і скорістю передають крадені конї з рук до рук, з одного місця на друге, що спіймити себе на крадїжи майже нїколи не дадуть, а через те проступство зістає безкарним.

В тісній звязи з торговлею кіньми зістають два рукомесла: коновальство і ковальство, котрі в руках циганів представляють ся дуже показьно. При першім не обходить ся очивидно без спорої дози шарлятаньства і обманьства. Циганські коновали уміють лїчити конї не лишень від острих і хронїчних слабостий, но і знають, після сьвідоцтва ветеринаря Павловського, осібну тайну укривати дихавицю у коний. Тайна та лежить в тім, що коня слабого на дихавицю годують виключно одною соломяною січкою, дуже дрібно різаною. пілляною сильним окропом і примащеною якою будь мукою. Води не дають тогди коням зовсїм.*)

Крім коновальства і ковальства — трудять ся ще російські цигани біленєм посудин а в полудневій Росиї робять сита, решета, ножі, лопати, деревянні тарілки, чаші і ложки, від котрих прозивають їх місцеві жителї лїнґурами, від молдавського слова лїнґур, що значить, ложка.

Давнїйше кочові цигани, особливо-ж полудневo-російські, мали ще одно занятє: они водили медведів по селах. Відтого в Кримі місцеві жителї і до сих пор називають їх: аюджі, т. є. поводар медведів.

*) Архивъ ветеринарныхъ наукъ. 1880. г. Н. 3 ст.76.

Всї вичислені занятя і рукомесля належать вилучно до мужчин. Женщини, котрі властиво не мають осібних робіт, занимають ся знахорством, ворожбою і попрошайництвом.

Циганки ворожать із лїнїй руки. Предметом до ворожби суть случаї з щоденного житя: чи удасть ся намірене дїло, чи найде ся загублена річ; одним віщують щастя, талан, довговічність, почести, власть, богацтво, другим напасть, біду і горе.

Самі циганки, а бодай більшість їх, не вірять нї в знахорство, нї в ворожбу, а займають ся ними лиш для виманюваня гроший. Знахорство циганок — то звичайне шарлятаньство. Циганка обовязуючись відогнати напасть, зашептує звичайно її, дає ріжні корінцї, щоби „присушити" чоловіка. Трафляєсь при тім часто, що така ворожка радить жонї, щоби сильнїйше до неї привязати невірного мужа, вибрати найлїпше своє платє, або золоту річ яку і в ночи сховати на вказанім місци. Сховані річи скоро пропадають, ворожка щезає, а ворожбя показуєсь обманьством.

Попрошайництво — то занятє спільне для всїх циганок, тілько у одних виражаєсь оно більше делїкатно, у других же доходить до безстидности. Декотрі циганки, щоби розжалобити більше людий, вкладають свої дїти в осібні мішки і носять їх на плечох, через що видурюють часто більшу милостиню.

(Дальше буде).

чи); а понеже бесѣдникъ Цурканъ отвѣтилъ ему на тое, що онъ только фактично исправляетъ изреченѣ от Вахнянина неправды, и продолжалъ далѣ свою мову, неуважаючи на прозьбу Президента, то сей одебрав ему голосъ, а не покликалъ его не разъ до порядку. Отже якъ Вахнянинъ говорилъ неправду, так и „Буковина" писала неправду. *Д-ор Іоанъ Цурканъ*".

Як дійстно мала ся річ, ми подали після стенографічних протоколів в 156-ім числі *„Буковини"*. Хто говорив неправду, чи п. Цуркан чи п. Вахнянин, читателі вже знають. Ми лиш тут ще додамо, що отсе письмо д-ра Цуркана повне ріжних похибок що-до мови і правописи (се навіть не етимольоґічна правопись), сьвідчить як найліпше о потребі руских шкіл народних (також в Іпотештах) і руској ґімназиї. Соромно, коли навіть інтеліґенция не вміє руской мови.

Помер Йосиф Думич, управитель школи в Пустомитах під Львовом.

ТЕЛЕҐРАМИ „БУКОВИНИ"

з дня 20. грудня 1895 р.

Відень. Вчера поставив пос. Романчук в раді державній інтерпеляцию, в котрій назвав информациї віденьских часописий про руску депутацию, іменно що кошта депутациї покрито з росийского жерела, поганою клеветою; кошта покрили по части участники, а по части складки з цілого краю. Найбільша часть депутациї складала ся з противників системи в Росиї против малоросийской або руской нациї. Інтерпелянти питають президента міністрів про жерело тих информаций. Жадають направи рускому народови заподіяної кривди.

Відень. Палата полагодила буджет міністерства внутрішних справ і приняла всї буджетовою комісиєю предложені резолюциї. Міністер судівництва вніс проєкт закону в справі внутрішного уряджения і реґуляміну для судів і проєкт закону в справі зміни 61 артикулу торговельного закону; обидва проєкти передано постійній правничій комісиї.

Відень. Вчера відбули ся під проводом бароновоі Сутнер загальні збори австрийского товариства приятелів мира; ухвалено одноголосно протест против того, щоби конфлікт між Анґлією а американьскими Сполученими Державами рішено инакше як через мировий суд. Протест перешле ся центральному виділови в Берні в Швайцариї для розпочатя відповідної акциї зі сторони всїх европейских і американьских товариств мирових.

Букарешт. Тронова промова при отвореню сесиї парляментарної підносить приятельскі відносини до всїх держав. Румунія стоїть посеред східних випадків яко підпора порядку, сили і поступу. Тронова промова заповідає проєкти законів в справі реформи орґанізациї судів і будови пристани в Констанца. *(Ентузиястичні оплески.)*

Відень. Господарска комісия ради державної приняла правительственний проєкт що-до охорони перед обманьствами в скількости і якости товарів і рішила на слїдуючім засїданю радити над резолюциєю, після котрої має ся або передати приватному підприємству будову каналу між ріками Дунаєм і Одрою або затягнути велику позичку для будови каналів між Дунаєм-Моравою-Одрою: Дунаєм-Моравою-Лабою (на Оломуц): Дунаєм-Моравою-Одрою-Віслою і Дунаєм-Молдавою-Лабою. Міністер торговлї заявив, що принципіяльно згаджає ся з тим внесенєм. — Комісия для праґматики службової приняла на внесене референта Шаршміда одноголосно резолюциї, котрими принято заявлена президента міністрів в тій справі до відомости і взиває ся правительство окрім закону дисциплїнарного предложити також як найскорше проєкт закону в справі управильнення иньших правних відносин урядників і слуг. Підчас дебати заявив президент міністрів, що наради над проєктом в справі доходжень дисциплїнарних вже розпочато правительством. Бесїдник не противить ся розширеню тої роботи також на иньші поля, але до сего потрібні переговори між поодинокими міністерствами; він повтаряє, що знаний Beamtenerlass уважає не на місци і гідним пожалуваня. Не вільно лише урядові розпоряджения з поминенєм урядової тайни піддавати неприхильній критиці. Право петиционувати остає ся для державних урядників непорушеним; розуміє ся, що они можуть законно без противзаконної аґітациї голосувати устно і письменно без шкідливих наслїдків. Але виповнене політичного права виборчого не сьміє обмежати конечне для урядованя безсторонне становище урядників. Пасивне право виборче є урядникам забезпечене основними законами державними. При кандидатских мовах мусять урядники порадитись у свого почутя такту і совісти.

Видає тов. **„Руска Рада"** в Чернівцях. Відповідає за редакцию **Осип Маковей** З друкарні Г. Чоппа.

